

ձամբայ կեղեկն և մոլորեմուն անգամ չէր անցներ թէ թուշնոց ձապերը սը նուցանողը՝ թողը իր խաշակիր ու խ տաւորները որ կորսուին թշուառութեամբ, իրենց տգիտութիւնը պատ ըանքներ կառաւելոյր, անանկ որ ա մեն տեսածնին իրեւ հրաշալիք մը կը համարէին, միշտ կը կարծէին թէ իրենց ուխտատեղւոյն մօտ են հաս նելու:

Քաղաք մը կամ ամրոց մը տես նուած խտներ գիւղացի տղայք կը հարցնէին թէ այդ է արդեօք Նշու սաղէմ, շատ մը աղատ տէրեր, որ ի ըննց կեանքը գիւղական ամրոցներու մէջ անցուցած էին, սարուկներէն աւելի բան չէին գիտեր, իրենց հետ կը տանէին ձկնորսութեան եւ որսի գործներ և կընթանային յառաջոյ ու նենալով շանց վաճակ մը և որորդ բազէն բռնէին վրայ, և կերու խու մով Նշուսաղէմ հասնիլ ակն ունէին և յուշնել Միտ իրենց գղեականութուն անհետ թեթ պերձութիւնը, Այս ընդ հանուր մտաց յուզման միջոցին չե ընեցաւ իմաստուն սը որ բանակա նութեան ձայնը լսելի ընէր: Անգի այսօր տարօրինակ երեւցածը այն ա տէն խիստ բնական բան մը կերեւար, և արդարեւ այլ ընդ այլ թատերա հանդէսը, որուն մէջ ամեն սը գեր մը ունէր, ապագայ սերնդոց համար մի այն իբրեւ խաղ պիտի ներկայանար:

(Միտ • պատմութիւն խաշակրայ)

ԴԱՍՏԻԱՐԹԻԿՈՒԹԻԿՆ

ԿԱՆԱՆՑ

(Շարունակութիւն, տես թիւ 6*)

Երբ մեր եկեղեցւոյ ախոյաններու տաժան բանտարկութիւն և շղթաներ կը լսեմք պատմութեանց էջերէն ար գարեւ մեծ ամօթ կը տիրէ ճակատնե ռուս վրայ, անոնք՝ այն սիրավառ կրօ նասէր գիւցազունք սուրբ Եկեղեցւոյ Աւետարանի պայծառութեան համար մահ, գերութիւն, ընտանեաց, ընկից և փառաց սէրը մերժելով շղթայակալ բանտերու մէջ կը նեղուէին, իսկ մեք անբանդ անշղթայ ազատ և արձակ ո՛հ, Աւետարան և Եկեղեցին թողնելու մօտ ենք, ո՞վ կ'ըսէ թէ թողած ալ չենք, Աւետարան և Եկեղեցին սուրբ սէր կը պահանջէ, մեք ատելութեամբ կը պատասխանեմք, նա ճշմարտութիւն և պարզութիւն կ'ուսուցանէ, մեք ստութեան և խարդախութեան ետեւէն կ'երթանք, նա ամեն ատեն աղօթքի մէջ ըլլալ կ'ուսուցանէ, որ փորձութեան չըհանդիպինք, մեք կամ ծուլութեամբ կամ պարերով, կամար բէնալով կանցնենք, նա սրբութիւն կը քարոզէ մեք շնութիւն պարծենալով ընկերներուս կը պատմեմք, Մեր երանելի նախարարներուն, արդարեւ մէկ վերջին արկած մի կար, նա միայն կարէր զանոնք յաղթահարել, բայց Աստուած կը խնայէր, այն է սրբենի կանայք, թէ որ այն նախանձելի վարուց իրենք զիրենք չը տալու լինէին, ու սան ձարձակ օր գտած Երկաթի նման ի ըննց կրից՝ չար ցանկութեանց լսէին, այն է որ այն ընտիր նախարարները պիտի լքանէր, պիտի խորտակէր ա նոնց աննկուն հաւատքը, ո՛հ, այն դի յուհի կանայք, այն պաշտօնի տիկնայք կամաւ և յօժարութեամբ իրենց ա

բանց ցանկալի բաժնին մասնակից ե-
ղան իրենց խառամբեր վարուք, չնո-
հաւատար, կարգաւ մարգարտաշար ե-
ղիչէն, տնա թէ ինչպէս իրենց արանց
հետ մէկ շունչ մէկ հոգի Քրիստոսի
Աւետարան եւ Յկեղեցին աննկուն պա-
հելու համար բերեալ են, ինչ որ կը պա-
հանէր բանաւորութիւն, մեր Սրար-
չին տարիք հաճոյական պատուի:

Ինչպէս մեր մարդիկ աննկողոր կը
կենամք այն վեհ անձանց յիշատակաց
առաջ, նոյնպէս եւ կանայք կը շառա-
գընեն, երբ այն փափուկ կանանց խըս-
տամբեր վարուց պատմութիւնը կը
լսեն: Եթէ այս բարի ու առաքինի
տիկնայք իրենց դիւցազն էրիկներու
գործին ու առաքինութեան բաժա-
նորդ չը լինէին, իրենց բարի վարք չը
պատասխաներ անոնց համբերութեան
ի հարկէ գործի աւարտին չը հա-
սած պիտի ընկձէին:

Մեր սիրելի մայրեր, մեր պատուա-
կան քոյրեր այսպէս մեղի տատար կը-
լան իրենց խոհական տիկնութեամբ,
փորձէն առնելով կ'ըսենք թէ ոչ, ե-
րանի թէ ըսածս չը ճշտուէր, բռնաբա-
րուած եմ ի սէր իրենց ցաւակցելով
ըսել, ուստի թող իրենք ալ իբրեւ
ճշմարիտ բարեկամի խրատ ընդունեն
եւ ոչ թէ թշնամիի ամբատանութիւն
կարգան:

Տիկնայք Հայոց օր քան զօր իրենց
վսեմ ծանրաբարոյութիւնը թեթեւ-
օտիկութեան հետ կը փոխեն. այն եւս
առւմեղով, հարկաւ պիտի ըսեն իմ
աղնիւ քոյրեր թէ դարը այնպէս կը
բերէ, լուսաւորութեան վճիռ ար-
դիւնքն է, հարկ չը կայ քու տեսու-
սութեան, եթէ կուզես բոլոր աղգե-
րու վրայ նայէ, թէ որ անոնցմէ աւել-
ի կը գտնես զմեզ ապա թէ խօսէ,
Ես իմ խօսելիք ետ չ'առնելէն զինի
կ'աւելցնեմ թէ, ընդհանուր աղբաց

վրայ աչք ձգելու հարկ չը կայ, մղու-
թիւն ուր որ լինի վատ է, մեր ուրիշ
աղգաց բարեմասնութիւնը առնելու
ու զայն դարգացնելու իրաւունքը ու-
նիմք. իսկ անոնց մղութիւն վատա-
բանելու ոչ, լուսաւորութիւն եւ իւր
վճիռ արդիւնք արդարեւ խիստ մեծ
բան է, զի այն է՝ որ մտորուս գերու-
պատմութիւն կուտայ. անով է՝ որ
մարդը անասունէն, մարդը իսկ մար-
դէն կը տարբերի, անով պէտք է վեր-
ջապէս մարդկան հաւատարակչու-
թիւն, ու մարդկանց իրաւունք եւ
սրտաբքը յայտնուի, որն մինչեւ ցարգ-
բռնութեամբ է, մարդկութեան եւ
զական իրաւունքը մութ խորշերու
մէջ շղթայած են, ու նոյնպէս եւ կա-
նանց բարձր ձայնը ժխտ անկիւննե-
րու մէջ խղտեր են: Ես կանանց ձայն
կը ծանցնամ ու կուզեմ որ իրենց գե-
րակայ անղը ունենան, այն է մարդ-
կութեան հզօր նաւահանգիստը իւր
վսեմ պատիւն ունենայ, իւր յարգի
կարծիքը աղատ լինի անտեսելու խօ-
հելու, գործելու եւ բարձր ձայնով խօ-
սելու, իւր մէկ հատիկ շնորհը վրայէն
չըհանելով այն է պարկեշտութիւն, կին
մը երբ պարկեշտ է ընկերական սուրբ
սիրով կ'ապրի, գլուխ խոհական է,
տաղանդ ունի, պէտք է համազօր ձայն
ունենայ բոլոր բարենպաստակ իրողու-
թեանց մէջ, կին մը երբ գործել գի-
տէ, Ժողովալ է, ու մէկ տան եւ մէկ
գերդաստանի ղեկը կը դարձնէ անվը-
տանդ, պէտք է քաղաքի մը ու ընդ-
հանուր աշխարհի մը իշխան ըլլայ եւ
սնորէն:

Ար տեսնես մայրիկս իմ կարծիքս,
ես կանանց ազատութեան թշնամի
չեմ, ու ինչ բան եւ ինչ պատիւ որ կը
պատկանի մէկ բարի մարդու մը նոյն
եւ բարի կնոջ մը կը պատկանի եւ պէտք
է ունենայ:

Յուսք սրտի կ'ըսեմ մարդկութեան
արդար իրաւանց բռնաբարողաց հետ
գիտես թէ ներքին դաշնակցութիւն մի
կայ կանանց հետ . որք լալիրչ և վատ
ընթացք ունին , մարդեր ընդհանրա-
պէս քանի մը ճիւղի կը բաժնուին , ան-
զգայ անտարբեր , զգայուն մղի , խռ-
հեմ գործունեայ , այս երեք կարգ
մարդկանց , անզգայ եւ անտարբեր
միշտ ստորակ է , թէ իւր բանաւորու-
թեան բռնաբարողին առաջ թէ կա-
նանց ազգի քով , երբէք իւր բանավա-
րութիւն իւր խի աչքին չի զարներ ,
ո՛ր կը մնայ իւր իրաւունք և պարտքը
ճանաչել , ու կանանց պատուական
ազգը յարգել , իսկ վատը ատել , այս
տեսակ մարդկանց բովանդակ չարժա-
ւիւ բնութեան մըման պարտական է ,
ոչ կամայ և ոչ դատման առ 'ի չորն
և 'ի բարին :

Զգայուն ու մղի կարգ այն տեսակ
մարդիկն են , որ անտարբեր չեն լաւ
կըղքան բարին և չարը , բայց չար կը-
րից յաղթուած ըլլալով միշտ հակա-
մէտ են , ոմանք ուտելու , ոմանք հագ-
նելու և ոմանք հեշտալեաց , և այլն ,
ուստի ասանք կամաց տակ ճնշուած
ըլլալով և չար կրից հպատակ ոչ ինչ
բարիք ձեռքը կը բերեն , իսկ խոհա-
կան և գործունեայն միշտ քաջակշիռ
եւ աշխուժ ջանքով կը մրցի բռնու-
թեան լուծը փշուել , որ և իցէ բանա-
ւորի վնասող թակարթը կը խորտակէ ,
զի գիտէ որ մարդուն մոռաց քայլափո-
խին արգելք ոչ միշտ վնասակար է ,
ու կը ջանայ միշտ մարդկանց ուստար
լինող ազգը հրահանգել և կատարե-
լագործել զանի . որ իւր ազնիւ վարիչ
ճանաչէ և ըստ այն մը գործէ , այն է՝
կանայք և անոնց դատտիրարութիւն :

Այս ցեղորբան որ ընտիր է , նոյնքան
ալ տակաւածիւ ուստի իրենց սկըղ-
բունք հղոր , բայց իրենք անզոր , թէ և

երկինք անոնց պիտի զօրաւիկ լինի երբ
աշխարհի բռնութեան յաղթեն իրենց
և բոլոր մարդկանց պարտք եւ իրա-
ւունք ճանաչել տան ու ազատութեան
դրօշակը օրինաց՝ Աստուածային եւ
մարդկային օրինաց տառերով պարզեն ,
այն է որ դուք եւս ձեր արժանաւա-
յել իրաւունքով կը ճոխանաք : Այս
գեղեցիկ սկզբանց դէմ մեծ թումը
դնող ոչ բռնութիւն է՝ որ մարդկու-
թեան սխերիմն է , այլ կանանց անբա-
րոյական և անդատտիրակ կեանքն է ,
երբ կինները բարոյականի մէջ փայլին
դատտիրարակեալ ըլլան , ոչ ինչ արգելք
կարէ խոհականաց ձեռնարկը խափա-
նել , ընտանեկան և ընկերական դաու-
տիրարակութեան վերայ խօսելիքս կը
վերջացնեմ , նորէն յիշելով մարդ պար-
տականութի . այն է՝ սիրտեր պատրաս-
տել սիրելու ու սիրուելու . բոլոր ան-
բարոյական մառախուղը կը ծագի սի-
րել ու սիրուիլ չը գիտնալու դասէն ,
ինչպէս որ խաւար կ'առաջանայ լու-
սոյ պակսելէն :

Ընդհանրական դատտիրարակութիւն
աւելի փայլուն և զգալի կը լինի երբ
տնտեսական և ընտանեկան դատտի-
րակութիւն շատ ըլլայ , սա անոնցմով
որբան որ փայլ կունենայ , նոյնքան և
անոնք կը վսեմանան , տիկնանց ընդհան-
րական դատտիրարակութեան դատը որ-
քան որ անհրաժեշտ է , նոյնքան ալ
փառաւոր և որ տիկին որ այս ազնիւ
դատտիրարակութեան մէջ զարգացած
է , գիտես թէ դիցուհի մը քան թէ
կին մ' է . երկնային հրեշտակը , քան
թէ մսաղանկուած մը կը շրջի , սիրտ
և հոգի կը տեսնուի , քան թէ մոլու-
թեան դարան : Ի՞նչ է ընդհանրական
դատտիրարակութիւն , եթէ ոչ մոռաց
և հոգւոյ անուագ , այն է առաքինու-
թիւն , խղճի խաղաղ և զուարթ սու-
րբիւ սահման :

Որոյ որ հարցնես, իւր ներքին համոզման պատասխանելու պայմանաւ, թէ գու մէկ գերագոյն անսկիզբն եւ անվերջ տէր մը և Աստուած մը կը ծառայէ՞ն, այո՛ կ'ըսէ, ու անոր յայտնեալ ճշմարտութեան կը հաւատանայնպէս առանց վարանելու այո՛ կ'ըսէ. սիրտը առանց ընկերին վնասելու բրած գործով երբ գոհ կը լինի, այն տեսակ գործաւնութիւնքը կը յարգէ՞ թէ ոչ, այո՛ կը յարգեմ կ'ըսէ։ Ուրիշ խօսքով հաւատք և գործ կը սիրէ՞, թէ ոչ, այո՛ կը սիրեմ կ'ըսէ. այս հաւատք և գործ ընդհանրական դաստիարակութիւն կ'անուանեմ, որուն պատճառը յայտնի է, թէ չկայ մարդ մը որ կրօնք չունենայ, ու նոյնպէս չը կայ արարած մը որ առաքինութեան արժէքը չի ճանաչէ, արդարեւ կրօնքը մարդկանց մէջ շատ զանազան է, որուն կեդրոնը մի է, ու նոյնպէս առաքինութիւն մարթ է զանազան ծաշակաց զանազան համայն, բայց միշտ կրօնք և առաքինութիւն ընդ տիեզերս պիտի մնայ. մինչև ամեն սիրտ և ամեն խելք զգայ մի և նոյն եղանակաւ։ Այն է մի հօտ և մի հովիւ լինելու պայմանաւ։

Քանի որ միտքս կրօնամոլ կերպով կանանց ընդհանրական դաստիարակութեան վրայ խօսիլ չէ, պէտք է, որ ընթերցող տիկին խմանայ որ ես ընդհանրական դաստիարակութիւն լսելով կ'իմանամ կրօնք և մարդուս բարոյական ձիրքեր՝ այն է առաքինութիւնք, ասոր պատճառն ալ յայտնի է. զի երբ ներհուն փիլիսոփային, Ազատեմեայի առաջին մարդուն ու Ամերիկայի, Ֆարսի վայրենի մարդուն կրօնական զգացումը մի և նոյն է. ինչ որ փիլիսոփան կզգայ կրօնէն ծագած երջանկութեան մասին, նոյն կզգայ և վայրենին ու գուցէ աւելի, այս կրնճս ոտ նախադատութիւնք բացատրել

պէտք է, ուստի պարզեմ։ Այո՛ փայրենայն և փրկատիային զգացած մի և նոյն է, բայց փիլիսոփայն իւր ունեցած կրօնքը յոտակ սահմանի մէջ գնելով ու կողորիկ խմտաով ջանկալի կը ցուցունէ. իսկ վայրենին որ լաւ կը զգայ ու կը շո կը բացատրէ գէշ կրնկարագրէ. վարձէն աւելի կը պարզուի ուստի փորձէն ցուցունէ։ Փիլիսոփան իւր կրօնի և համոզման գէժի եղած թշնամանքը իւր սուր մտաց զէնքերով կը լուծէ. իսկ վայրենին՝ որ զայն չունի իւր կիզքը և ձեռքի զէնքը կը գործածէ, ըսել կուզեմ մի և նոյն զգացման մէջ են համոզման եւ զգացման մասին վայրենին և փիլիսոփան։ Ահա՛ ասիկէ կը հետեւի թէ կրօնք ընդհանրական է, կուզեմ մշակի միտկերոյ կունենաա կուզեմ թող տուր զանազան կը դանես. բայց ոչ առանց կրօնի։ Յայտնի ճշմարտութիւն մի է այս։

Ուստի ես իւրաքանչիւր մարդու համալուծմը ու կրօնական զգացումը իրեն թող կ'ուտամ առանց բռնանալու, թէ այս լու է, այն գէշ է, եւ ես խմ յայտնի կը ցուցունեմ եւ կը ջանկամ որ ամենուն ալ խմնա, պէս բլայ. զի բնական է, ամեն մարդ կը ցանկայ իրեն լսեն ու իրեն հետեւին. իմ կրօնքս Աւետարանի սուրբ սկզբանց վրայ է, ու Հայաստանեայ Առաքելական սուրբ եկեղեցւոյ ազատ վարդապետութեանց համաձայն. զի ես աւետարանի սկզբանց պէս ժողովողական, ընկերական հաւասարութեան սկզբունք տեղ մը չեմ տեսնար՝ բոլորը սիրով իրարու հետ եղբոր պէս կը կապէ կը ձուլէ ու մէկ մարմին կառնէ մէկ երկնաւոր Հօր որդիք կը յորինէ ի Քրիստոս Յիսուս, այս երկնային և Աստուծոյ պատկան հեղինակութիւն այնչափ սիրուն է, որ երբեք սիրտ մը որ առանց կանգնելու

աւանայ անկէ չը սիրելու . ամեն սրտի հետ իբրեւ ճշմարիտ բարեկամ կը խօսի և ի բարին կը հրաւիրէ . Ձեռք ուրանար թէ ուրիշ կրօնից սկզբունքներ ը դարձեալ երջանկացուցիչ են ու սիրուն . բայց երբէք աւետարանի հաւատարմութիւն չունին , անոր երկնային հեղինակի սիրտը եւ դուր թը չունին , որն խափն վրայ տարածուած կը ցանկայ ծարաւի եմ , այն է բազումներս զձեզ դրկելու , սիրտս բզձեզ սիրելու և քիմքս զձեզ ճաշակելու համար տարածած , բոլորքս ու պսպրած կը կենամ . որ դուք իմ բաւկողմանս համեմատ իբրեւ եղբայր իրար դրկէք իրար սիրէք մինչեւ իմ հօր քով հասնիք ինձ հետ թագաւորելու :

Աւետարան և անոր աստուածորդի հեղինակն , ինձ համար կենաց արեւ մի է ու անունը տուող մէկ հատիկ աղբիւր մարդկանց , սրտնց որ անոր ձայնին լսել կուզեն անոնք այս երջանկութիւն կը վայելեն . Հայրաստանեայց եկեղեցւոյ ազատ վարդապետութեան կը հետեւիմ ու ինձ համար սուրբ Աւետարանի թարգմանութիւն է և ոչ թէ այլ ինչ , հոս լսել կուզեմ որ Յունական և Լատինական եկեղեցիներէն բաւական աւելորդները բռնի կամ համոզմամբ առած է , որոնք ինձ համար ոչ սիրելի են և ոչ խոտելի , վասն զի էական մաս չեն կազմեր ըստ Աստուածաբանից և եւ ախորժակ չունիմ անոնք գրելու : Քանի որ նպատակը կրօնամոլ կերպով առաջ երթալ չէ , այլ ընդհանրական դաստիարակութեան տէրքը կանանց զգալի ընել , ու անոր կարեւորութիւնը ցուցունել . կաղաչեմ իմ սիրելի մայրերուս ու պատուական քոյրերուս որ իմ ճշմարտախօսութեանս պատճառներ ու հետեւութիւններ չը բերեն ,

եւ Հայ եմ , Հայսաւ տղայ և Հայեր ի սրտէ սիրող . անոնց ամեն բարի ու նախութիւնքը կը յարգեմ ինչպէս որ իրենք կը մեծարեն . Այսպէս մեր փոքր արդիւղութենէն ելնէք , ու սկսնիք մեր ընդհանրական դաստիարակութեան ետեւէ լրջալ :

Ընդհանրական դաստիարակութիւնը , ինչպէս վերը ըսի կրօնք և առաքինութիւնք կիմանամ , ուստի ընթերցող տիկին մայրես և քոյրերս թող իբրեւ վարդապետի քարող չը նկատեն , վասն զի շատեր անոր շարժման , շատեր անոր ձայնին , շատեր անոր թերիներ թուելու կ'երթան լսելու . եւ ոչ թէ Աստուծոյ կողմէն իրենց թարգման զնա գիտնալով կամ թէ երբ մուրութեանց վրայ կը խօսի հարուածուն ու ի սրտէ գլխան իրենց թերութեան վրայ , երբ առաքինութեանց վրայ կը խօսի , թէ որ ունին վառս տան Աստուծոյ . ըսի դարձեալ կըսեմ թող իբրեւ անպէտ բան չը նկատեն իմ տողեր , այս եւ կը խոստովանիմ թէ շատ թերի է . բայց ի սէր անոնց իւր թերութիւնք կը ծածկէ , զի անոնց շահը կը մտածէ և ոչ այլ ինչ :

Երիկ մարդ մը երբ ի կրօնս անտարբեր է , և ոչ թէ անկրօն . զի ինձ համար անկրօն որ չը կայ . այլ անտարբեր շատ , այո՛ երբ երիկ մարդ մը անտարբեր է ի կրօնս իբրեւ անասուն կ'ապրի , խիտ քիչ իբր գազան , բայց երբ կին մը ի կրօնս անտարբեր կ'ապրի միշտ իբր գազան կ'ապրի և շատ քիչ ատեն իբր անասուն :

Հաստատուելու հարկ չը կայ . զի աւան մարդ կը տեսնէ կզգայ և կը կշռէ թէ կրօնիմէջ անտարբեր եղողը , մարդ չէ . զի մարդուն բանաւորին համար օրէնք պէտք է և բարոյական . օրէնք և բարոյական վճիտ ընող կամ գոյն ունենալ ցցնող կրօնքն է . ինչպէս որ գոյներ միշտ կարոտ են լուսոյ . նոյն

պէս օրէնք և բարոյական կարօտ է կը
լօծնի, հոգ չէ կրօնի ճշմարտութեան եւ
ստուութեան, զի այն որ ճշմարտութիւն
օրինաց ու բարոյականին փայլը վսեմ
կրնէ ու այն որ ստուութիւն օրինաց ու
բարոյականին տեսքը նսեմ կը ձգէ ու
աղտոտ: Քանի որ մարդու մը ճիշ
մարիտ մարդու մը օրէնք ու բարոյ
ական պէտք է. հարկ է որ կրօնի թէ
վճիտ թէ եւ նսեմ ջահն ունենայ,
երբ այն ջահը ունենալու մէջ անտար
բեր կը կենայ, չէ նա մարդ այլ անա
ռուն, բնութեան օրէնքը համազօր է
մարդուն ու անասունին անոր համար
չէ խօքս, այն օրէնքին համար է որ
մարդկանց բանաւորութիւն կազմու
լացնէ ու մարդ կարող կըլլայ պարծե
նալու թէ այս օրէնք ինձ համար է:

Կրօնք ուղղակի յԱստուծոյ կենէ
ու մարդկանց միտքը կը թելադրէ եւ
կամբը կը համոզէ անոր հնազանդելու
և ըստ այնմը քալելու: ձգմարիտ կրօ
նի թարգման մեր խիղճն է ու Աս
տուծոյ յայտնեալ ճշմարտութեան ան
սայթափ տառ, այն է Սուրբ Գիրք,
ո՞վ որ խղճի նուրբ ձայնին, ու սուրբ
գրոց յայտնի ճշմարտութեանց ունկն
կը դնէ կը տեսնէ ու կը գուշակէ այս
ղբալի արարածոց մէկ անսահման Ա
րարիչը և անոր սուրբ կամաց սքան
չելն թելադրութիւնքը, որն մեր իսկ
բարօրութեան և երջանկութեան սուրբ
ռաբիթն է: Կրնեք երբ իրենց Աստ
ուածք ու անոր կամաց սուրբ պա
հանջը թէ որ ճանչնան ու զայն բռ
նանդակ մտաց և ամենայն զօրութե
նէ սիրեն, ամենայն ինչ կատարելու է.
Իսկ և իսկ ընդհանրական դատարարա
կութեան լուսնն է. զի ո՞վ որ ՚ի բոլոր
սրտէ կը սիրէ իւր արարիչը և կը կա
տարէ անոր սուրբ կամբը, ալ հարկ
չը մնար ուրիշ ո՞ւ և լոյս բանի, զի ան
թերի կը կատարէ իւր ամեն բարոյա

կան պարտականութիւն, կին մը երբ
գիտէ իւր պարտականութեան սրբա
նութիւն, ՚ի հարկ է ալ պակաս չի
թողուր իւր պարտք, այլ անթերի կը
գործէ:

Կին մը աստուածաբան ըլլալու
չափ սահման ունի և թէ որ իւր ուշը
և գաղափարը ընդարձակէ կրնայ ըլ
լալ. և շատ բնորոշ մատենագիր կնիկ
ներ կը տեսնենք, բայց հարկ չէ ըստ
իս կնոջ այնքան ընթանալ, այլ սահ
մանաւոր, սյո պէտք է երբ իւր պա
րտաւորութիւնը կը ներէ, այն է երբ որդի
ունենցած է ու զանոնք զարգացող ցած
է, մի միայն իւր անգին ժամեր մնա
ցեր է իրեն համար ազատ պարապ
մանց. իսկ քանի որ այսպէս ժամեր
դէռ չունի, չեմ կարծեր որ առանց
խղճի պիտի գործէ, երբ որդին կը
թուլեան և սնունդի կարօտ է նա
հարգաց ու գրէ:

Մօր մը համար Աւետարանի պարզ
միտքը և Եկեղեցւոյ սուրբ խորհրդոց
զօրութիւնը գիտնալ բաւական է,
անանասական կառավարութիւն գիտ
նալու համար պարզ հաշիւները գիտ
նալ. ասիկա աւելին ՚ի չարեն է կնոջ
համար:

Պէտք է կին մը այնքան սէր ունե
նայ մեր երկնաւոր Հօր վերայ և անոր
միտքին որդւոյն Յիսուսի Քրիստոսի
վրայ, և անոր Սուրբ Հոգւոյն վրայ
որ մեր շնորհաց մէկ հատիկ աղբիւրն
է և մեր կենաց առիթ, Աւետարանի
բարոյական խրատները պէտք է իւր
կենսական զօրութեան շարժող և կազ
մող խմանայ ու սիրէ զայն, երկիւ
ղած սրտով ու խիղճով, և սրբիւնշտ
քաղաքաւարութիւն քրիստոնեայ աղ
բելու անդրդուելի հաւատքը ունենայ:

Անուրանալի ճշմարտութիւն մի է,
կին մը երբ բոլորով սրտիւ կը պաշտէ
իւր Արարիչը, կը մեծարէ կրօնք, ու

կը սիրէ անոնց պահանջները և սիրով կը կատարէ . նա խիստ մեծ և սիրելի կերեւնայ բոլոր մարդկանց աչքին . յանկալի ամեն մտաց և սիրելի միջնեւ անդամ թշնամեաց , կարելի չէ ասոր չափ սիրաւ զգացումը և գործ ունեւ չող էրիկ մարդ մը բաղդատուի , զի նա . այն է՝ կին իւր գեղեցիկ սեռով փափուկ զգացմամբ նախագասութիւն կը վայելէ . երբ կին մը այսպէս բոլոր բովանդակ աշխարհ մը կապէ , զի այն տեսակ կին շնորհաց տուի է քան թէ մարութեան դարան :

Արժան կը տեսնեմ կարճ խօսիչ կանանց ընդհանուր դատարարակութեան առաջին մասի վրայ , վասն զի երբ նա իւր մօրէն սորուած չէ արաւածոյ վրայ աչք անկելով միաբը երկինք թռցնել յաւիտենական Հօր քով ինչ կարելի է որ իմ աղքատ ու ատիպ խօրքերէն Աստուծոյ անհուն մեծութիւն ճանաչէ , աստուածգիտութեան մեծ հոտոր գրեանք , վարդապետաց ճարտար քարոզներ կը տկարանան մօր մը աստուածախօսութեան բառերու առաջ , երբ նա իւր գոտորիկ կամ մանկիկը պարտեզ տանելով բնութեան գրքի թերթերը կը բանայ իւր սիրելեաց առաջ ու անոր վրայ կը կարդալընէ իւր մատղաշ և սիրուն մանկանց այն մեծ Աստուծոյ որոնելի գործքեր , կը յորդորէ երկիւղած սրտիւ ազատ կամօք իյնալ անոր սոփց առաջ ու ուխտիւք ապրիլ անոր սուրբ հովանեաց տակը , , այն մօր մը այն տեսակ տուած դասը յաւիտեան իւր գուաւիսց կուրծքէն չեներ , այնպէս կը տըպաւորի անոնց մտաց մէջ , որ եթէ Աստուած մի արասցէ իրենք զիրենք մորութեան տան , դարձեալ հառաջանօք կը յիշեն , ու գուցէ այն մէկ քանի բառը օր մը զիրենք այն վատ ճամբէն յազդութեան կը բերէ :

(Շարունակիւն :)

ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴ ԽՄԲԳԻՐՆ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՑ

1. — Խմբագրապետ վարդապետն Սիւնի և Թմաշիրն Արշալուսոյ 2. — Անցաւոր հիւր վարդապետն :
3. — Պ . Ոստանիկ և իւր հաղատութիւնն :

1. — Լուրջ բանագատութիւնը օգտակար է , ասացին Իմաստունք և բազմաց յեղեղեցին զայն հրապարակ եւ նող շատ գրիչք . բայց մարդկային անձ նասիրութիւնը կ'սրտչի ամեն ճշմարիտ և լուրջ բանագատութեան , երբ այն ուղղակի իրենց ընդհարի :

Գրաց լեզուի տարածման համար մեծ փայլ է եռանդ կը ցուցանէ Արշալոյս , գովելի է այդ նախանձաւորութիւնը . բայց յայտնի է որ ամեն կիրք կամ զգացումն իւր օրինաւոր պայմանին ու սահմանին մէջ օգտակար է : Արշալոյս՝ ցոյց տուած նախանձաւորութեան պայմանն անցնելով օգտակարութեան հեռացած է . քանզի անընտրազորքար գովեստ տուած է մի քանի գրուածներու զորս համարած է ճախնական յեցու և օրինակ լինելու արժանար : Սոյն թիւր դատողութիւնը ուղղելու համար Սիւնի Արժ . Թմաշգրապետ վարդապետը բանագատական յօդուած մի հրատարակեց , զոր Թմաշգիրն Արշալուսոյ չարաչար եւ աւարդաբոյ դատապարտութիւն կ'անուանէ , և զնորին արժանաւորութիւնն նախառակորդ կը համարի :

Մէք մեր ամեն թերութիւններն ու տկարութիւնները զգացող լինելով չեմք համարձակիր ինքնակոչ փախնորդ հանդիսանալ նորին Ս . Եղբայրութեան , որոյ գրական հմտութեան արժէքը ոչ միայն յազգայնոց՝ այլ եւ յօտարաց իսկ ծանուցուած և հռչակուած է . խիթալով որ մի գուցէ աղարատեմք նորա գեղեցիկ համբաւսին , հա այժմ բացակայ կը գտնուի